

SPIS TREŚCI

Pamięć i polityka historyczna

- Agnieszka Łuczak – Wahadło pamięci. (Nie)wiedza o zbrodniach niemieckich 5

W PRL o zbrodniach III Rzeszy pisano i mówiono dużo, ale bacznie pilnowano, by dyskusja nie wykroczyła poza ramy oficjalnej państwowej narracji. Po roku 1989 stopniowo zanika w Polsce pamięć o okupacji niemieckiej, a wśród badaczy zajmujących się tą problematyką powstała luka pokoleniowa. Tym groźniejsza, że mamy dziś do czynienia z ofensywną niemiecką polityką historyczną.

- Joanna Lubecka – Mój dziadek nie był nazistą. Rozważania o niemieckiej pamięci 14

Najpierw wyparcie zbrodni, a później pamięć powierzchowna i zrytualizowana. Niemcy, wbrew pozorom, do dziś mają kłopot z rozliczeniem się z II wojną światową. Nie przeszkadza im to w odgrywaniu roli moralnego dydaktyka.

- Sławomir Kalbarczyk – Spisane czyny. Pamięć o sowieckich zbrodniach 23

Zbrodnia Katyńska, Obława Augustowska, masowe deportacje – lista sowieckich represji na Polakach z lat 1939–1945 jest zatrważająco długa.

*Skreślono z mapy Wołyń, Lwów i Wilno...
Została pamięć, która żyje z nami...!
I cóż nam począć z pamięcią bezsilną,
Z naszą tęsknotą i próżnymi łzami?*

Feliks Konarski, Pamięć

Mija 70 lat od przymusowych przesiedleń ukraińskich mieszkańców południowo-wschodniej Polski pojałtańskiej na ziemie północne i zachodnie. Historycy do dziś toczą spory, czy likwidacja OUN/UPA wymagała tak drastycznych środków.

Elitę partyjną z lat 1944–1990 można podzielić na cztery pokolenia. Najstarsze roczniki to fanatyczni komuniści i patrioci Związku Sowieckiego. Dla ich młodszych kolegów ideologia miała mniejsze znaczenie, ustępując urokom korzystania z przywilejów władzy.

Jednym z istotnych zadań IPN jest przypomina-
nie o kolejnych rocznicach społecznych buntów
w okresie PRL. Ważnym elementem działalno-
ści Instytutu jest również kultywowanie pamięci
o ludziach opozycji oraz o ich dokonaniach;
ukazywanie niezłomnej postawy i popularyzo-
wanie biografii tych bohaterów przez publikacje
i opracowania naukowe, ale też popularnonau-
kowe oraz portale internetowe. Nadal jednak
wielu z nich czeka na upamiętnienie.

Polskie rodziny

Milena Kindziuk – Bez światłocienia.
Dom Popiełuszków 70

W jaki sposób Popiełuszkowie wychowali swego syna na
wielkiego Polaka, kawalera Orderu Orła Białego i błogosła-
wionego Kościoła katolickiego?

Nauczanie Prymasa Tysiąclecia

Rafał Łatka – Kardynał Stefan Wyszyński
wobec Solidarności 82

„Jestem prymasem całej Polski, a nie tylko
stoczniovców” – tłumaczył po sierpniu 1980 r.
kard. Stefan Wyszyński. Zwierzchnik polskiego
Kościoła popierał niezależne związki zawodowe.
Jednocześnie – obawiając się, że może dojść do
narodowego nieszczęścia – apelował o umiar.

Komentarze historyczne

- Tadeusz Płużański – Jaka powinna być polityka historyczna Polski. 92
- Adam Chmielecki – Polityka historyczna prezydenta Lecha Kaczyńskiego 99

Lech Kaczyński był pierwszym polskim politykiem najwyższej rangi po 1989 r., który dostrzegł i zrozumiał wagę oraz potencjał wspólnej pamięci narodu.

- Filip Musiał – Janusz Kurtyka – między polityką historyczną a historyczną świadomością 108
- Tomasz Wiścicki – Polityka historyczna według Tomasza Merty 119

Teczki

- Sławomir Cenckiewicz – Katyńska geneza LWP. 128

Tu byłem

- Filip Gańczak – Katyńskie piętno 147

ABC

- Filip Musiał – Wielka wojna ojczyzniana 158

Kolegium:

dr Adam Dziuba, dr Wojciech Frazik,
dr hab. Waldemar Grabowski,
dr Kazimierz Krajewski,
dr Mariusz Krzysztofiński,
dr Sebastian Ligarski, dr Agnieszka Łuczak,
dr Marcin Majewski, dr hab. Filip Musiał,
dr Wojciech Muszyński, Jan M. Ruman,
dr hab. Krzysztof Sychowicz, Anna Zechenter

Redaguje zespół:

Wojciech Butkiewicz – sekretarz redakcji
(tel. 22 5818813,
wojciech.butkiewicz@ipn.gov.pl),
dr Filip Gańczak (filip.ganczak@ipn.gov.pl),
Jakub Gołębiwski
(jakub.golebiwski@ipn.gov.pl),
Romuald Niedzielko –
zastępca redaktora naczelnego
(romuald.niedzielko@ipn.gov.pl),
Jan M. Ruman – redaktor naczelny
(jan.ruman@ipn.gov.pl),
Andrzej Sujka (andrzej.sujka@ipn.gov.pl),
Piotr Życieński – fotoreporter

Sekretariat: Maria Wiśniewska
(tel. 22 5818819, maria.wisniewska@ipn.gov.pl)

Projekt graficzny i okładka: Sylwia Szafrąska
Łamanie: Katarzyna Szubka

Korekta: Beata Stadrzyńiak-Saracyn

Adres redakcji:

ul. Wołoska 5, 02-675 Warszawa

Adres do korespondencji:

ul. Wołoska 7, 02-675 Warszawa

Druk:

LEGRA Sp. z o.o. ul. Albatrosów 10c,
30-716 Kraków

W winiecie: oryginalny orzełek
z czapki powstańczej, fot. Jarosław Wróblewski